

NAUCZYCIELSKA EDUKACJA

BIULETYN CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI W KOSZALINIE

2015 - NR 7/96



Mgły Ziemi Koszalińskiej z wieczornego spaceru (fot. A. Jakubowski – www.facebook.pl)

➔ *Myślenie i kształcenie to dziś ostatnia rzecz, na jaką jest miejsce w szkołach. Głównie realizujemy założenia, planujemy sprawozdania i sprawozdajemy plany, zarządzamy ryzykiem, finansami, chronimy dane osobowe, utrzymujemy olbrzymią maszynę biurokratyczną.* [prof. Tadeusz Gadacz, 2015]

1. STASZEWSKI W. (oprac.), *Edukacja w pułapce* – wywiad z prof. Tadeuszem Gadaczem: www.newsweek.pl/edukacja - 07.09.2015.

Koszalin - grudzień 2015

SPIS TREŚCI

„Nauczycielskiej Edukacji” 2015 nr 7/96

ISSN – 1642-34-53

W NUMERZE

SPIS TREŚCI

- Życzenia świąteczno – noworoczne	3
- O szkolnym ocenianiu i szkole bez ocen. Rozmowa z Panem Wojciechem STASZEWSKIM – redaktorem społecznego działu „Newsweek Polska” i autorem licznych publikacji o edukacji z Warszawy	4
- Kim jest red. Wojciech Staszewski?	6
- Anna Zalewska – nowy minister edukacji	7
- Izabel SUCKIEL, <i>Konferencja – Dyrektor jako lider, mentor, coach</i>	8
- Ciekawa publikacja: „Sieci współpracy i samokształcenia”	10
- Teresa OGNIIEWSKA, <i>Odpowiedzialność prawna nauczycieli i rodziców (...) – konferencja</i>	11
- JPS: Ciekawy artykuł: <i>Wykład prof. dr hab. Tadeusza Gadacza, „Pochwała mądrości”</i>	12
- Doskonalenie w sieci współpracy i samokształcenia	14
- Kursy grantowe CEN – 2015	15
- Katarzyna MATOLICZ, <i>Nauka na całe życie</i>	16
- JPS: Ciekawa książka: Adrianna SARNAT-CIASTKO, <i>Tutoring w polskiej szkole</i>	18
- OTOKO – Nowy portal o kulturze, socjologii i edukacji	19
- Izabela SUCKIEL, <i>Spotkanie prezydentów, starostów, burmistrzów i wójtów w CEN</i>	20
- Izabela SUCKIEL, <i>Warsztaty z edukacji prawnej</i>	20
- Anna WALKOWIAK, <i>ERASMUS+Edukacja szkolna – konferencja</i>	21
- X Kongres Obywatelski „Polska jutra. Możemy być lepsi”	23
- Konkurs dla szkół podstawowych: „Książka – przyjaciel prawdziwy”	24
- Julian P. SAWIŃSKI, <i>Ważny problem szkoły: O szkole bez sklepiu</i>	25
- Ciekawa książka – poradnik: Hanna HAMER, <i>Klucz do efektywności nauczania</i>	28
- Ciekawy artykuł: Ewa DUNIN-WILCZYŃSKA, <i>Czytelnictwo wśród uczniów</i>	30
- Ciekawa książka: Peter GRAY, <i>Wolne dzieci</i>	30
- Wystawa malarstwa Ewy Kamińskiej-Mikołajczyk	31
- Obraz Krystyny Wojtas	31
→ Małgorzata TREMBOWELSKA, <i>Nabytki BP CEN - 2015: Dydaktyka. Pedagogika. Wychowanie. Organizacja szkolnictwa</i>	32
➔ - Jak uczyć uczniów dokonywania samooceny? - konkurs na rok szkolny 2015/2016	36

„Nauczycielska Edukacja” - Biuletyn Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie

Wydawca: Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie, ul. Ruszczyca 16,
fax. 34-767-15, tel. 34-767-10; **Redakcja - 34-767-26**. Internet: www.cen.edu.pl, Poczta e-mail: jpss51@tlen.pl
Redakcja: dr Julian Piotr Sawiński (redaktor naczelny), Adam Paczkowski - zdjęcia, skład komputerowy - JPS
Współpraca: nauczyciele konsultanci i doradcy metodyczni CEN

Redakcja zastrzega sobie prawo redagowania i skracania nadesłanych tekstów oraz zmiany ich tytułów.

--> ŻYCZENIA ŚWIĄTECZNE I NOWOROCZNE



Z okazji Świąt Bożego Narodzenia i
Nowego Roku – 2015, życzymy wszystkim
Czytelnikom „Nauczycielskiej Edukacji”
dużo ciepła i radości ze Świąt,
pomyślności i szczęścia w codziennym,
osobistym oraz zawodowym życiu, a nade
wszystko nadziei na lepszy nowy rok.

– Dyrekcja CEN

i Redakcja Nauczycielskiej Edukacji

Fot. Dziełko Ryszarda Dąbrowskiego z Koszalina (www.facebook.pl)

Szczęście jest jak motyl.
Im bardziej je gonisz,
tym bardziej ucieka, ale
jeśli skierujesz uwagę na
inne sprawy, szczęście
przybędzie i **spokojnie**
usiądzie ci na ramieniu.

Henry David Thoreau

charaktery
magazyn psychologiczny

Szczęście jest jak motyl (fot. www.charaktery.pl)

O szkolnym ocenianiu i szkole bez ocen. Rozmowa z Panem Wojciechem STASZEWSKIM – redaktorem społecznego działu „Newsweek Polska” i autorem licznych publikacji o edukacji z Warszawy

1. Panie Redaktorze - witam i bardzo dziękuję, że znalazł Pan chwilę dla czytelników „Nauczycielskiej Edukacji”. Kim jest Wojciech Staszewski?

Z wykształcenia jestem nauczycielem języka polskiego. Ale już na studiach na UW zostałem dziennikarzem „Gazety Wyborczej”, potem reporterem, dziś pracuję w „Newsweeku”.



Wojciech Staszewski (fot. <http://pl.wikipedia.org/wiki>)

2. Panie Wojciechu! Pisze Pan dużo o edukacji, szkole, nauczycielach i to bardzo ciekawie. Ładnie się czyta Pana teksty. Inspirują do myślenia. Skąd zainteresowanie polską szkołą?

Kiedy zacząłem pracę w „Gazecie” w 1991 r. trzeba było wpisać „działki”, które chciałoby się opisywać. Wpisałem też „oświatę”, bo sam jeszcze pamiętałem swoją szkołę, a mój syn miał pięć lat i żyłem już myślą o jego szkole. I w dziale krajowym dostałem działkę edukacyjną, opisywałem na bieżąco rodzenie się reformy oświaty, jej kolejnych odsłon. Przez wiele lat tym żyłem.

3. Nauczanie w szkołach stale budzi emocje. Skąd się biorą te silne emocje i często sprzeczne?

Bo wszyscy się „znają” na szkole. Nikt nie spiera się o budowę mostów albo dróg. A każdy ma poczucie, że wie, jak się powinno uczyć. Trudno też o dziedzinę, w której wyraźniej rysuje się konflikt między tradycyjalistycznym a nowoczesnym podejściem. A to mur nie do przeskoczenia, stąd emocje.

4. Niedawno w artykule „Polska szkoła bez ocen?” Pytał Pan, co jest złego w szkolnych stopniach? Czyż ocena postępów ucznia w nauce, wyrażona stopniem nie jest dobrą informacją zwrotną?

Relacjonowałem tu właśnie taki spór, między Koalicją Szkoła Bez Ocen, a zachowawczym stanowiskiem MEN.

5. Ocena ustalona wg kryteriów i wyrażona stopniem jest bardzo syntetyczna i określona oraz zwykle dobrze rozumiana przez rodziców. Kto może nie rozumieć jej znaczenia i sensu?

Zgadzam się. Nie przesadzałbym z traumatyzującym wpływem stopni. Dobrze, żeby towarzyszyła im ocena opisowa, ale ze stopnia bym nie rezygnował.

O szkolnym ocenianiu i szkole bez ocen. Rozmowa z Panem Wojciechem STASZEWSKIM – redaktorem społecznego działu „Newsweek Polska” (...) – cd.

6. Czy Panu przeszkadzały w szkole stopnie? Uważa Pan, że szkolne stopnie powinny zniknąć ze szkoły?

Absolutnie nie. Stopień to też informacja o tym, czy spełnia się wymogi minimalne. Przecież nie zawsze celem ucznia jest piątka. W liceum zależało mi na jak najlepszych ocenach z polskiego i historii, ale na chemii, której nie lubilem, wystarczała mi trójka. I pilnowałem tylko tego, żeby moje wiadomości z tego przedmiotu nie spadły poniżej pułapu oceny dostatecznej.

7. Panie Redaktorze! Pana rozmówcy potwierdzali, że oceny są złe, bo nie motywują uczniów do nauki? Mnie oceny mobilizowały do pracy. Pan także tak uważa?

To moim zdaniem błędne myślenie, nadmierne chuchanie na dziecko. Jeśli komuś należy się jedynka, to niech ją dostanie. Jeśli uzna w związku z tym, że nie ma co się wysilać, to znaczy, że potrzebuje wsparcia od wychowawcy, rodziców, może psychologa. Problemem nie jest ocena, tylko nieadekwatna reakcja.

8. Szef CEO dr Jacek Strzemieczny – jak i wielu innych innowacyjnych nauczycieli – uważa, że szkolny stopień nie dostarcza uczniowi dokładnych informacji, co do tego, co i jak ma poprawić. No dobrze, a gdzie samodzielność ucznia i jego myślenie?

Zgadzam się, że sam stopień nie. Jak ja oddaję tekst redaktorowi to uwaga „dobrze”, „źle” albo „średnio” nie jest dla mnie pełną informacją i nie pokazuje mi kierunku działań. Uwaga „za dużo o tym i o tym, a najciekawsze jest to i to” - powoduje, że wiem, jak poprawić tekst.

9. Z pewnością jest Pan zwolennikiem budowania „szkoły myślenia”. Dlaczego szkoła powinna bardziej uczyć myślenia: racjonalnego, naukowego, twórczego, a nie preferować opanowanie przedmiotowej wiedzy?

Szkoła w 90 proc. się tym zajmuje, nawet jeżeli nauczycielom wydaje się, że przekazują konkretną wiedzę z biologii czy geografii. Uczniowie i tak prawie wszystko zapominają, a główny sens tych lekcji, to nauka myślenia w systemach pojęciowych z tych dziedzin wiedzy. Wiedza jest w smarfonie.

10. W CEN w Koszalinie jestem konsultantem, zajmuję się informacją pedagogiczną i upowszechnianiem innowacji edukacyjnych oraz redagowaniem „Nauczycielskiej Edukacji” – stąd pytanie o innowacyjność i nowoczesność edukacji. Czy jej sekret tkwi w stosowaniu nowoczesnych technologii TIK? One chyba nie wyczerpują tego problemu?

Jeśli można uchylę się od pytania, ponieważ jako dziennikarz, a nie fachowiec od edukacji nie wiem, co to jest TIK. Mógłbym to sprawdzić w necie, ale obawiam się, że skoro tego nie wiem, to się na tym nie znam.

11. Czym więc dla Pana, dziennikarza, jest nowoczesność edukacji?

Moja córka - gimnazjalistka - marzy najbardziej o tabletach w szkole. To też jest element nowoczesnej szkoły. Ale dla mnie najważniejsze w szkole jest inne, nowoczesne, niespotykane w szkole, do jakiej chodziłem komunikowanie się między nauczycielami i uczniami. Jak mówić, żeby dzieci słuchały, jak słuchać, żeby dzieci mówiły. To nie jest najświeższa lektura, ale pedagogzy, którzy potrafią tę zasadę realizować w kontakcie z uczniami to ciągle awangarda.

➔ Serdecznie dziękuję za rozmowę. – dr Julian Piotr Sawiński – redaktor naczelny „Nauczycielskiej Edukacji”

Kim jest red. Wojciech Staszewski?

„Kim jestem? 25 lat temu pod koniec studiów zostałem **dziennikarzem**, pracuję teraz w 'Newsweeku'. Przez ponad 20 lat byłem dziennikarzem '**Gazety Wyborczej**' w tym reporterem '**Dużego Formatu**'. W „Gazecie Wyborczej” współtworzyłem z Piotrem Pacewiczem akcję **Polska Biega**. Bo jestem **maratończykiem-amatorem**. Pierwszy maraton przebiegłem w 1996 roku, teraz mam ich na koncie ponad 50, czyli już więcej niż lat. Żeby nie pisać bzdur na temat treningu, zrobiłem też **kurs instruktora**, a potem **trenera lekkoatletyki...**” [1]

1. Wojciech Staszewski – o sobie – <http://staszewskibiega.blox.pl>



Kołobrzeg nocą: Zdjęcie wyróżnione w konkursie „Wokół nas – ludzie, miejsca, sytuacje” (fot. Arch. CEN)

Ministrem edukacji w nowym rządzie Beaty Szydło została Anna Zalewska. Jest nauczycielką języka polskiego, politykiem, samorządowcem, posłanką na Sejm RP VI, VII i VIII kadencji [1].

Anna Zalewska – nowy minister edukacji

Minister edukacji Anna Zalewska o priorytetowych zmianach w edukacji

Wygaszanie gimnazjów, zmiany podstawy programowej, ponowna dyskusja na temat produktów w szkolnych sklepikach - to sprawy, którymi minister edukacji w rządzie PiS Anna Zalewska zamierza zająć się w pierwszej kolejności [2].



Anna Zalewska (PAP – fot. Marcin Obara)

Minister Zalewska powiedziała dziennikarzom w Sejmie, że o priorytetowych zmianach w podległym jej resorcie będzie mówiła premier Beata Szydło w swoim sejmowym exposé i to ona "wyakcentuje najważniejsze elementy".

Przyszła minister zapowiedziała jednak kilka spraw, którymi zamierza się zająć już w grudniu. - Na pewno już zadeklarujemy - w postaci zmiany ustawy - powrót do obowiązku szkolnego dla dziecka siedmioletniego - mówiła. Jak dodała, nie znaczy to, że jeżeli ktoś będzie chciał posłać do szkoły sześciolatka, będzie to zakazane.

Jak zapowiedziała, odbędzie się też dyskusja "na temat tzw. godzin karcianych". Chodzi o dwie godziny w tygodniu, które każdy nauczyciel niezależnie od swojego pensum dydaktycznego, czyli obowiązkowego wymiaru lekcji, musi przepracować z uczniami, np. prowadząc zajęcia wyrównawcze [1].

1. www.Wikipedia.pl/Anna_Zalewska

2. <http://wiadomości.wp.pl/kat.1342> – 13.11.2015.

KONFERENCJA
Dyrektor jako lider, mentor, coach

(Umiejętności społeczne w zarządzaniu placówką oświatową)

25 września 2015 roku odbyła się w Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie konferencja „**Dyrektor jako lider, mentor, coach**”. Pełna sala i aktywność uczestników w czasie zajęć potwierdzają, że tematyka okazała się strzałem w dziesiątkę. Dyrektorzy, którzy najczęściej skupiają się na prawie oświatowym i nadzorze pedagogicznym uznali, że umiejętności społeczne są niezwykle ważne w zarządzaniu placówką oświatową.



Izabela Suckiel otwiera konferencję (fot. Adam Paczkowski)

Uczestnicy konferencji wysłuchali wykładów **Pani dr Hanny Hamer** na temat asertywności oraz **Pani dr Małgorzaty Sidor – Rządkowskiej** na temat placówki oświatowej jako organizacji uczącej się. Po przerwie odbyły się warsztaty, na których można było poznać i przećwiczyć konkretne techniki zarządzania coachingowego, motywowania pracowników, czy rozwiązywania konfliktów różnego typu.

KONFERENCJA
Dyrektor jako lider, mentor, coach – cd.



Dr Hanna Hamer podczas wykładu na konferencji (fot. A. Paczkowski)

Warsztaty poprowadziły:

Dr Hanna Hamer: *Rozwiązywanie konfliktów różnego typu - w pracy dyrektorów/dyrektorek przedszkoli i szkół, także z zastosowaniem komunikacji asertywnej.*

Dr Małgorzata Sidor – Rządowska: *Coachingowy styl zarządzania w praktyce - szanse i zagrożenia związane z praktycznym stosowaniem coachingowego stylu zarządzania. Prorozwojowe formy prowadzenia rozmów z podległymi pracownikami.*

Urszula Sierżant: *Motywowanie do podejmowania działań. Motywatory i demotywowatory (efektywność zastosowania)*

Izabela Suckiel: *Wykorzystanie modelu GROW w planowaniu rozwoju szkoły.*



Izabela Suckiel podczas warsztatów (fot. A. Paczkowski)

KONFERENCJA
Dyrektor jako lider, mentor, coach – cd.



Dr Hanna Hamer podczas warsztatów (fot. A. Paczkowski)

Konferencji towarzyszyła wystawa książek Pani dr Hanny Hamer, Pani dr Małgorzaty Sidor – Rządkowskiej oraz innych książek związanych z tematyką konferencji, które znajdują się w zasobach Biblioteki Pedagogicznej CEN i które można było wypożyczyć na miejscu.

-Izabela Suckiel – konsultant CEN

Ciekawa publikacja:

Danuta ELSNER (red.) *Sieci współpracy i samokształcenia. Teoria i praktyka* –

Warto przeczytać!



„Sieci współpracy i samokształcenia” – okładka
(fot. www.oswiata.abc.pl/dyrektor-szkoly)

Odpowiedzialność prawna nauczycieli i rodziców... - konferencja

10 października br. w Centrum Edukacji Nauczycieli odbyła się konferencja ***Odpowiedzialność prawna nauczycieli i rodziców w kontekście praw dziecka i ucznia.*** Aula wypełniona była po brzegi zainteresowanymi dyrektorami, nauczycielami szkół i przedszkoli. Pierwszy wykład poprowadził nadkomisarz policji **Robert Faryniarz**. Przybliżył słuchaczom zagadnienia związane z odpowiedzialnością prawną rodziców wynikającą z prawodawstwa krajowego i międzynarodowego, m.in. poruszył problemy:

- obowiązku i odpowiedzialności rodziców w zakresie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki oraz jego egzekwowania,
- odpowiedzialności materialnej za dzieci,
- postępowania karnego i cywilnego w przypadku naruszenia praw dziecka,
- odpowiedzialności cywilnej.

W drugiej części konferencji głos zabrał wicedyrektor naszego Centrum - **Zenon Decyk**.

W wykładzie omówił kwestie odpowiedzialności prawnej nauczycieli w kontekście praw dziecka i ucznia. Przedstawił m.in.:

- katalog podstawowych obowiązków nauczycieli,
- prawa uczniów w szkole,
- zapisy statutowe dotyczące praw ucznia (prawa uczniów, rodziców, obowiązki, nagrody, kary, regulaminy),
- odpowiedzialność nauczycieli za nieprzestrzeganie norm statutowych,
- odpowiedzialność rodziców i uczniów za nieprzestrzeganie norm statutowych.

Uczestnicy nie tylko wysłuchali wykładów, ale również zadawali liczne pytania oraz chętnie zabierali głos w dyskusji. Podczas przerwy nauczyciele mieli okazję zapoznać się z książkami związanymi z omawianą tematyką, które znajdują się w zasobach Biblioteki Pedagogicznej CEN. Wybrane publikacje można było wypożyczyć na miejscu.

- Teresa Ogniewska – konsultant CEN



Nauczyciele podczas konferencji (fot. A. Paczkowski)

Ciekawy artykuł:

Wykład prof. dr hab. Tadeusza Gadacza: *Pochwała mądrości*

Wielką i wyjątkową wartością wydaje się być ludzka mądrość, ale znika z naszego języka. Jest wielką wartościową i pożądaną cechą dobrych (bardzo dobrych) nauczycieli. Czym ona jest w naszym zawodzie? Czy lubię rozumieć i wiedzieć więcej? Czy jestem mądrym nauczycielem?

Wykład o mądrości

Wykład prof. Tadeusza Gadacza [1] pt. *Pochwała mądrości* zaczyna się od wyznania, że został zaproszony do wygłoszenia wykładu na temat mądrości, dlatego, że słowo „mądrość” zniknęło z naszego języka. „Wyparowało jak wiele innych słów, jak duch, honor czy cnota”. **Dlaczego z naszego języka znika słowo mądrość?**

„Wstydliwą rzeczą jest obecnie mówić o mądrości. Słowo to brzmi jakoś anachronicznie. Kojarzy się z siedmioma greckimi mędrkami, z mądrością stoików czy Spinozy (...)” [1]. **Dlaczego nasza szkoła niezbyt dużo mówi o mądrości i nie uczy o niej?**

Współcześnie słowo mądrość zostało zastąpione pojęciem wiedzy. Profesor pisze, że: Żyjemy w cywilizacji wiedzy, w kulcie wiedzy. Pisał francuski filozof Gabriel Marcel w 60-tych latach ubiegłego wieku: „pewne słowa, a nawet pojęcia, do niedawna jeszcze posiadające niekwestionowane znaczenie i szanowane, niczym rodzinne portrety w opuszczonym zamku pokrywają się warstwą kurzu, która gasi ich blask (...)” [1]. **Czy ludzka mądrość i wiedza są synonimami?**

➔ ***Dlaczego zatem powinniśmy przywrócić słowo mądrość? Gdyż żyjemy w czasach, w których głupota jako pospolitość stała się normą.*** (prof. Tadeusz Gadacz 2015]

Wiele definicji mądrości

Wymowne jest, że: „Podobnie stało się z przeciwną do mądrości głupotą. Dzisiaj trudno byłoby Erazmowi z Rotterdamu napisać *Pochwałę głupoty*. Dzieło takie uznano by za niezgodne z poprawnością polityczną. Dzisiaj nie można nikogo nazwać głupim, a co najwyżej „mądrym inaczej”. Z czego taki stan rzeczy wynika przyjdzie nam jeszcze się nad tym zastanowić” [1]. **Jak ma się mądrość do głupoty?**

Wykład prof. T. Gadacza jest interesujący nie tylko dla osób (nauczycieli) poszukujących odpowiedzi na ww. postawione pytanie i lubiących filozofię. Jest dość obszerny i ładnie napisany. Prezentuje refleksje nad istotą i znaczeniem ludzkiej mądrości. **Dlaczego warto pomyśleć o mądrości?**

Wybrane tezy wykładu:

1. Mądrość jest przeciwieństwem głupoty.
2. Dla Kartezjusza jest umiejętnością trafnego posługiwania się rozumem i czynienia tego, co najlepsze;
3. Dla Dawida Hume’a jest ona rzadko osiągalnym szczytem wiedzy;
4. Dla Giambattisty Vico umiejętnością używania rzeczy zgodnie z naturą;
5. Immanuel Kant określił ją jako zręczność w wyborze środków do własnego najwyższego dobra;
6. A Max Scheler jako umiejętność bezpośredniego poznawania wartości (...).

Ciekawy artykuł:

Wykład prof. dr hab. Tadeusza Gadacza: *Pochwała mądrości* – cd.



Ludzki mózg - miejsce naszych myśli i przekonań

(www.zdrowiemenadzera.pl)

Ważne pytania

Wiele dziś gorzkich słów wypowiada się i pisze o obecnej szkole. Na przykład prof. Aleksander Nalaskowski [2], w rozmowie z red. Beatą Igielską akcentuje potrzebę dokonania zmian w edukacji. Mówi, że: **Polska szkoła potrzebuje zmian**. Wywiad jest upowszechniony w miesięczniku „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” i warto go poznać! **Czy faktycznie obecną szkołę trzeba zasadniczo zmienić?**

Wskazuje również na niski poziom kształcenia naszych szkół i stwierdza, że: „O ile istnieje pewien poziom nauczania w szkole podstawowej, która staje się selekcyjna, a także w szkołach średnich, o ile **gimnazjum jest taką dziurą**, w którą wpadają uczniowie na 3 lata – tam nie zdobywają rzetelnej wiedzy ani zawodu. Od gimnazjum niewiele zależy. Dochodzi do ogromnego kryzysu – **wypracowania mechanizmu nieuczenia się**. **Co świadczy o tym kryzysie?**

W miesięczniku STO „Edukacja i Dialog” kilkanaście lat temu pytałem sam siebie i innych nauczycieli: **Czy jestem mądrym nauczycielem?** [3]. Chętnie na nie odpowiadałem, a teraz ośmielam się to pytanie powtórzyć. Proponuję przeczytać ten artykuł i poznać odpowiedzi. **Dlaczego nauczyciel powinien być mądrym człowiekiem?**

Ważne cechy mądrości

Wykład prof. Tadeusza Gadacza [1] prezentuje szerokie omówienie cech ludzkiej mądrości. Warto pogłębić ich znajomość i rozumieć, że:

➔ **Samo myślenie, wiedza i inteligencja nie wystarczą jednak do bycia mądrym.** [prof. T. Gadacz 2015]

Wśród istotnych cech ludzkiej mądrości są:

1/ niepewność, 2/ pokora, 3/ negacja głupoty,

4/ przeciwieństwo szaleństwa, 5/ nieprzeciętność, 6/ suma wiedzy i dobra - oraz inne.

Wobec ww. warto rozumieć, że: „Zjawisko to jest konsekwencją oświeceniowej idei równości rozumu. To oświecenie wprowadziło do kultury europejskiej ideę wykształcenia powszechnego i ogólnego. Wzmocniła ją idea demokracji, przyznająca równe uprawnienia wszystkim obywatelom” [1]. Warto przeczytać cały ten artykuł – wykład.

1. GADACZ T., *Pochwała mądrości*. Wykład prof. dr hab. Tadeusza Gadacza – www.iuwmw.pl/o-madrosoci

2. IGIELSKA B. (oprac.), *Polska szkoła potrzebuje zmian*. Z profesorem Aleksandrem Nalaskowskim rozmawia Beata Igielska. „Problemy O-W” 2015 nr 7, s. 3-7.

3. SAWINSKI J. P., *Czy jestem mądrym nauczycielem?* „Edukacja i Dialog” 1996 nr 1, s. 14-16.

Doskonalenie w sieci współpracy i samokształcenia

Doskonalenie osobiste i zawodowe jest mocno wpisane w zawód nauczyciela.

Zapraszam Państwa do uczestnictwa w sieciach współpracy i samokształcenia poprzez platformę www.doskonaleniewsieci.pl

Na platformie funkcjonuje kilka sieci dla nauczycieli przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, m.in.: "Z doświadczeń nauczyciela matematyki", "Nowy egzamin gimnazjalny z matematyki", Doświadczenia na lekcjach przyrody", "Ocenianie kształtujące" (dla wszystkich zainteresowanych). Zachęcam do dzielenia się własnymi doświadczeniami i do korzystania z zamieszczanych w sieciach materiałów.

<http://www.doskonaleniewsieci.pl/> [1].

O Platformie

Platforma internetowa **Doskonalenie w sieci** jest narzędziem przygotowanym dla realizacji procesów doskonalenia nauczycieli i wspomagania pracy szkół. Powstała w ramach projektu Europejskiego Funduszu Społecznego *System doskonalenia nauczycieli oparty na kompleksowym wspomaganiu szkół* platforma jest udostępniana przez Ośrodek Rozwoju Edukacji dla wszystkich placówek systemu oświaty w celu realizacji nieodpłatnych działań zmierzających do podnoszenia jakości pracy polskich szkół i przedszkoli.

Lata 2013 – 2015 to proces nieustannego rozbudowywania i ulepszania platformy po to, by jeszcze lepiej mogła służyć osiągnięciu celów Użytkowników platformy – przedstawicieli systemu wsparcia, dyrektorów placówek oświatowych oraz nauczycieli.

Obecnie na platformie publikowane są:

- oferty doskonalenia;
- sieci współpracy i samokształcenia;
- dobre praktyki wspomagania;
- blogi Użytkowników;
- fora i grupy dyskusyjne;
- repozytorium otwartych zasobów edukacyjnych.
- materiały filmowe, zarówno wykłady jak i dobre praktyki;
- publikacje merytoryczne i raporty;
- ankiety i kursy e-learning.

Pocztą wewnętrzną i fora pozwalają na komunikację wewnątrz platformy bez mała 20 tysięcy Użytkowników. Wszyscy oni, zależnie od pełnionej roli, mają dostęp do publikowanych na platformie informacji, biuletynów, projektowania i udziału w szkoleniach asynchronicznych, prowadzenia i czytania blogów, dzielenia się plikami – kilka tysięcy materiałów (!), publikacji artykułów i inne.

Platforma jest zarówno narzędziem wspomagania pracy szkoły – od momentu diagnozy, przez planowanie i realizację, aż do podsumowania procesu, jak i pozwala na prowadzenie nań pracy sieci wsparcia i samokształcenia [2]

1. UR, Zaproszenie do uczestnictwa w sieciach wymiany (...) – www.facebook.pl – z 09.10.2015

2 [www.doskonaleniewsieci.pl/O platformie](http://www.doskonaleniewsieci.pl/O_platformie) – z 19.10.2015.

Kursy grantowe CEN – 2015

Jesienią 2015 r. w CEN w Koszalinie zrealizowano 16 kursów grantowych (tab.).

Lp.	Tematyka	Prowadzący
1	Czytanki matematyczne. Praca z tekstem o charakterze matematycznym na I i II etapie edukacyjnym	Iwona Łotysz, Barbara Pawlak
2	Strategie rozwiązywania zadań tekstowych stosowane w edukacji wczesnoszkolnej	Iwona Łotysz, Teresa Ogniewska
3	Zalecenia wynikające z orzeczenia lub opinii psychologiczno-pedagogicznej a dostosowywanie wymagań edukacyjnych na wszystkich etapach edukacyjnych	Bożena Pantoł, Anna Kielb
4	Jak pomóc dziecku z problemami manualnymi?	Renata Pietras, Barbara Salacka
5	Indywidualizacja wymagań w stosunku do dzieci niepełnosprawnych uczących się w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych	Anna Kielb, Bogumiła Załuska
6	Wspomaganie kariery edukacyjno-zawodowej ucznia gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej	Anna Walkowiak, Mariola Rink-Przybylska
7	Wykorzystanie technologii informacyjnych w tym tablicy interaktywnej na lekcjach przedmiotowych	Anna Walkowiak, Mariola Rink-Przybylska
8	Metody i formy aktywizowania uczniów w dobie zainteresowania ich portalami społecznościowymi i Internetem	Anna Walkowiak, Mariola Rink-Przybylska
9	Ocenianie kształtujące wspierające rozwój uczniów	Urszula Rusiak, Anna Kielb
10	Praca z zespołem klasowym o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych na wszystkich etapach edukacyjnych	Anna Walkowiak, Mariola Rink-Przybylska
11	Sytuacje konfliktowe w szkole i w klasie a negocjacje i mediacje	Danuta Okuniewska-Jurgielewicz
12	Praca z uczniem agresywnym, z zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością ruchową albo ADHD w szkołach ogólnodostępnych	Ewa Proch-Masłowska
13	Praca z uczniem agresywnym, z zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością ruchową albo ADHD w przedszkolu	Teresa Ogniewska
14	Odpowiedzialność prawna nauczycieli i rodziców w kontekście praw dziecka i ucznia - konferencja	Robert Faryniarz, Zonon Decyk
15	Procedury postępowania i współpraca z instytucjami w sytuacji zagrożenia dzieci i młodzieży demoralizacją – konferencja	Robert Faryniarz, Danuta Okuniewska-Jurgielewicz
16	Znajomość psychologii rozwojowej dziecka podstawą wspierania ucznia w drodze do szkolnych sukcesów na I i II etapie kształcenia - konferencja	Bożena Pantoł, Iwona Łotysz



Sala dydaktyczna 109 w CEN (fot. Arch. CEN)

Nauka na całe życie

Kiedyś były modą i trendem, w tej chwili piszą o nich m.in. OECD, Parlament Europejski i wiele cenionych instytucji ze świata biznesu, kultury oraz edukacji. Umiejętności miękkie to absolutny „must have” dobrego menadżera i wrażliwego człowieka. Na zmieniającym się rynku pracy wykształcenie i zdobyte tytuły akademickie są równie ważne, jak umiejętności interpersonalne oraz cechy osobowości nie dające się zweryfikować dyplomem czy certyfikatem. O jakie zdolności dokładnie chodzi?

Parlament Europejski wymienia **8 kluczowych umiejętności XXI wieku**, a wśród nich m.in. umiejętności uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie tj. zdolność angażowania się w działania publiczne, umiejętność porozumiewania się, tolerancja. Ważne są także przedsiębiorczość, bycie aktywnym, a więc podejmowanie inicjatyw i otwartość na kulturę. Niedawno magazyn Forbes poszedł krok dalej i zacieśnił je do listy sześciu umiejętności gwarantujących sukces zawodowy.

Wśród nich znalazły się: empatia, umiejętności negocjacyjne, public speaking, czyli umiejętność przemawiania i trafiań z przekazem do słuchaczy, budowanie relacji zawodowych, bycie liderem oraz dobre zarządzanie czasem¹. Co, jeśli nie posiadamy żadnej z tych kompetencji? Nie osiągniemy sukcesu? Czy możemy takie umiejętności wypracować? – Oczywiście, że możemy, co więcej, powinniśmy się ich uczyć. Nie każdy z nas ma takie same predyspozycje charakterologiczne.

Ale to wcale nie znaczy, że np. introwertyk nie będzie doskonałym mówcą i nie porwie tłumów – komentuje Grażyna Młynarczyk, dyrektor zarządzający Dale Carnegie Training. – Umiejętności interpersonalne, o których ostatnio tak dużo się mówi, to nie jest żadna moda. One były, są i będą ważne. Nie jesteśmy jednostkami funkcjonującymi w odosobnieniu. Żyjemy, uczymy się i **pracujemy w grupie**. Dlatego tak ważne jest, abyśmy umieli się porozumieć, czy wypracować wspólny kompromis – dodaje. Jej zdaniem **rozwój umiejętności miękkich** powinien odbywać się na każdym etapie życia. Im wcześniej zaczniemy nad nimi pracować, tym lepiej. Bez wątpienia ogromne znaczenie ma tutaj okres szkolny.



Uczniowie w szkolnych ławkach (fot. www.facebook.pl – za: www.Allehome.p)

Media stoją za tezą, że nasz system edukacji uczy wiedzy teoretycznej, ale słabo rozwija kompetencje XXI wieku. Czy na pewno? Szkoły coraz częściej i bardziej aktywnie angażują się w projekty edukacyjne i społeczne rozwijające uczniów na wielu płaszczyznach. Dlaczego właśnie praca metodą projektu jest taka ważna? – Pozwala na poszerzenie wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim rozwija ważne kompetencje. Wymaga od ucznia kreatywności i konsekwencji w dążeniu do celu. Stawia przed nim wyzwania, które tak bardzo lubi i kształci szereg umiejętności przydatnych w dorosłym życiu – komentuje Bartosz Dudek nauczyciel informatyki, koordynator projektu *Robot Leonardo*, zwycięzca ogólnopolskiego konkursu *Projekt z klasą*. – Zrealizowałem z moimi uczniami wiele projektów.

¹ <http://www.forbes.com/sites/alexmcclafferty/2014/10/21/soft-skills/2/>

Nauka na całe życie – cd.

Na koniec każdego proszę ich o wypełnienie tzw. karty pracy, w której piszą m.in., czego nauczyli się podczas realizacji projektu? W co drugiej ankiecie czytam, że najważniejszą zdobytą umiejętnością była praca w grupie – dodaje. Zdaniem Bartosza Dudka młodzież chętnie angażuje się w dodatkowe zajęcia edukacyjne, jeśli otwiera ją to na realizowanie swoich pasji bądź jest okazją do zrobienia czegoś zupełnie nowego. Rola nauczyciela podczas realizacji projektu to przede wszystkim bycie mentorem i **kimś kto pomaga, inspiruje**, ale nie daje gotowych rozwiązań. Pedagog podkreśla ogromny potencjał drzemiący w uczniach, który nie zawsze udaje się wykorzystać podczas tradycyjnych zajęć lekcyjnych.

Polska idzie w ślad za krajami europejskimi, gdzie od lat tzw. praca projektem jest cenioną metodą nauki i samorozwoju. W Finlandii, gdzie system nauczania uznawany jest za jeden z najlepszych na świecie, w narodowej strategii dla edukacji zaplanowanej do 2020 roku stworzono listę kompetencji niezbędnych w XXI wieku. Większość z nich dotyczy właśnie umiejętności miękkich. Na podstawie tej strategii tworzone są programy nauczania dla różnych typów szkół i segmentów edukacji. Podobne działania podejmuje wiele innych państw europejskich (w tym m.in. Austria, Belgia, Francja, Irlandia, Norwegia czy Szwecja) dążąc do tego, by absolwent, opuszczający szkolne mury, był jak najlepiej przygotowany do funkcjonowania w pozaszkolnej rzeczywistości.

W Polsce realizacja projektu edukacyjnego została wpisana do podstawy programowej szkół gimnazjalnych jako obowiązkowa. Informacja o tym znajduje się nawet na świadectwie. Pojawia się jednak pytanie, jak zachęcić nauczycieli i uczniów, by realizowali projekty edukacyjne także na innych szczeblach edukacji? W kraju powstaje coraz więcej kampanii i projektów wspierających młodzież w jej edukacyjnych poszukiwaniach. To często odpowiedź na największe bolączki polskiej szkoły. – Nauczyciele narzekają na brak czasu i brak pomysłów, które angażowałyby młodzież, ale też na brak funduszy pomagających w realizacji projektów – tłumaczy Bartosz Dudek, który razem ze swoimi uczennicami postanowił zbudować robota humanoidalnego. Projekt, który zgłosił do konkursu *Projekt z klasą*, otrzymał podwójny grant w wysokości 4 tysięcy złotych. – Te pieniądze pozwoliły nie tylko na realizację naszego pomysłu, ale także znaczną jego rozbudowę – opowiada nauczyciel informatyki.

Udział w konkursach to świetny sposób zdobywania funduszy na ciekawe projekty. Właśnie rusza kolejna edycja wspomnianego już konkursu „**Projekt z klasą**”, gdzie łączna pula nagród to aż 40 tysięcy złotych. Dzięki grantom przyznanym w ciągu 5-ciu edycji konkursu powstały naprawdę niezwykle i różnorodne projekty. Młodzież z Gimnazjum im. Józefa Piłsudskiego w Sierakowicach zbudowała symulator lotów, a uczniowie z Dwujęzycznego Gimnazjum nr 42 z Warszawy zainstalowali na ogrodzeniu swojej szkoły wystawę fotografii oczu. W Inowrocławiu, w I LO im. Jana Kasprowicza, laureaci stworzyli mural o tematyce historycznej na starym, ceglany murze szkolnym, a w Gimnazjum nr 1 w Lęborku w nietypowy sposób przeanalizowano, jak odżywiają się ludzie na innych kontynentach – uczniowie zebrali w tym celu zdjęcia pokazujące zawartość lodówek w różnych miejscach, na wszystkich szerokościach geograficznych.

Nasi laureaci co roku zaskakują nas kreatywnością i pomysłami na niestandardowe projekty edukacyjne – komentuje Agnieszka von Mallek z Wydawnictwa Nowa Era, organizatora konkursu. – W wielu z nich uczniowie wykazują się fachową wiedzą techniczną na akademickim poziomie, w innych niesamowitą wrażliwością na sztukę, otwartością na problemy lokalnej społeczności, czy chęcią poznania historii swoich przodków – dodaje. W ciągu pięciu lat trwania konkursu organizatorzy na stronie konkursu www.projektzklasa.pl zgromadzili blisko 2000 szczegółowo opisanych projektów, które są inspiracją dla innych nauczycieli i uczniów.

Na wszystkich, którzy chcą zgłosić swój projekt do konkursu, organizatorzy czekają do 31 listopada br. Tegoroczną edycję konkursu patronatem honorowym objęła Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, a patronatami medialnymi Głos Nauczycielski, Dyrektor Szkoły i Polska The Times.

Katarzyna Matolicz, agencja Sasal Public Relations;
Mail: kasia@sasalpublicrelations.pl; Tel: +48 502 872 833

Ciekawa książka: Adrianna SARNAT-CIASTKO, *Tutoring w polskiej szkole*. Warszawa: Wydaw. Difin, 2015

Tutoring – to metoda opieki dorosłego nad młodym człowiekiem, np. nauczyciela nad określonym uczniem. Przypomina oddziaływanie mistrza na swego ucznia. Oto nowa książka prezentująca rozwój tutoringu w polskim systemie oświaty.

Tutoring jest to towarzyszenie uczniowi w jego rozwoju i jego drodze przez edukację. Tutor to osoba, która pomaga, wspiera, stawia wyzwania przed uczniem. Tutoring sięga do źródeł edukacji, a więc do **relacji mistrz – uczeń**, które spełniają się np. w uczeniu się rzemiosła i kształceniu zawodowym [2].

Termin ten stał się ostatnio modny, ale w istocie rzeczy nie jest czymś nowym, bo ma długą historię. Wywodzi się ze średniowiecznych uniwersytetów angielskich. Do Polski tutoring dotarł na przełomie lat 80. i 90. Osobą, która miała ogromny wpływ na jego rozwój, był profesor **Zbigniew Pelczyński**. Początkowo tutoring znalazł swoje miejsce na uczelniach wyższych. Dziś pomału odnajduje się na niższych szczeblach edukacji: w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych [3].



„Tutoring w polskiej...” – okładka (fot. www.ksiegarnia.difin.pl)

Teraz ukazała się książka pt. ***Tutoring w polskiej szkole***, która – zdaniem wydawcy – „jest unikatową na rynku wydawniczym prezentacją rozwoju tutoringu w polskim systemie oświaty, będącego nową metodą, traktowaną jako swoista alternatywa dla wychowawstwa klasowego. Publikacja zawiera zestawienie treści porządkujących dotychczasową wiedzę o tutoringu, ze wskazaniem oryginalnych korzeni metody oraz polskiego jej wykorzystania. Obok tego wskazuje na skalę obecnego zastosowania tej metody w polskiej szkole, procedurę jej wdrażania, jak również możliwą przyszłość tutoringu” [4].

Ta „książka uzupełniona jest opisem efektów stosowania tutoringu dla nauczyciela i ucznia, co zostało wykazane za pomocą badań porównawczych w grupie ponad 600 osób stosujących i niestosujących tę metodę. Całość publikacji stanowi zatem kompletne źródło wiedzy dla praktyków i teoretyków, **którzy szukają inspiracji** do własnej działalności dydaktycznej i badawczej” [4]. Warto przeczytać!

1. SARNAT-CIASTKO A., *Tutoring w polskiej szkole*. Warszawa: Wydaw. Difin, 2015.

2. SAWIŃSKI J. P., *Tutoring w szkole, czy dobre doradztwo?* „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2014 nr 4, s. 16-19.

3. TRACZYŃSKI M. (oprac. red.), *Tutoring w szkole: słowem i czynem*. Edunews.pl – z 13.03.2014.

4. www.ksiegarnia.difin.pl/psychologia – z 05.10.2015.

OTOKO - Nowy portal o kulturze i edukacji

➔ **Oto kilka informacji o portalu – www.otokoclub.pl.**

Czytasz, lubisz wiedzieć?

Jeśli tak, jak my kochacie czytać i dyskutować, to ten portal jest dla Was. Oddajemy w Wasze ręce portal dyskusyjny OtokoClub - miejsce spotkań i wymiany opinii. Tu możecie czytać artykuły Ekspertów, nie dziennikarzy, którzy mają bogate doświadczenie. Poznajcie poglądy Ekspertów, komentujcie ich opinie, zadawajcie im pytania.

Publikuj u nas

Zapraszamy Ekspertów i Bloggerów do publikowania lub przedruków artykułów i wpisów, które pomogą zrozumieć, jak działa społeczeństwo, gospodarka, świat polityki, podatki lub demokracja. Po zarejestrowaniu się Eksperci i Bloggerzy otrzymują możliwość samodzielnego publikowania artykułów w naszym portalu. Zapraszamy odważnych Ekspertów i Bloggerów, którzy nie boją się konfrontacji swoich opinii z krytyką Członków OtokoClub.

Pytaj, aby zrozumieć świat

Umożliwiamy Wam rzeczową dyskusję i poszukiwanie odpowiedzi na nurtujące pytania. Konfrontujemy opinie Ekspertów, Bloggerów i Członków OtokoClub. Macie możliwość polemizowania, jak również przysyłania prywatnych wiadomości pomiędzy Ekspertami, Bloggerami lub Członkami.

Nasze zasady

Nadrzędnymi zasadami OtokoClub są otwartość i szacunek. Nasi Członkowie to ludzie odważni, którzy chcą otwarcie i pod swoim nazwiskiem dyskutować oraz przedstawiać swoje opinie. Odcinamy się od powszechnej w Internecie anonimowości i obrażania adwersarzy pod pseudonimem. Jesteśmy wolnymi ludźmi i chcemy otwarcie rozmawiać o wielu ważnych i trudnych sprawach. Nie chcemy, by w naszej dyskusji brały udział osoby, które nie mają odwagi głosić swoich poglądów pod własnym nazwiskiem. Przedstaw się, napisz jakie jest Twoje hobby, wklej swoje zdjęcie, aby inni mogli Cię poznać.

Dyskutuj, komentuj

OtokoClub to forum poważnych dyskusji. Nie chcemy zajmować się chwilowymi wydarzeniami, które co dzień zapełniają strony serwisów informacyjnych. Nie chcemy konkurować z innymi stronami internetowymi goniącymi za newsami, chyba że te mają istotne znaczenie dla naszego życia. Wolimy spojrzeć na świat z lotu ptaka.

Otwartość, bez anonimowości

OtokoClub jest miejscem, w którym bezpiecznie, bez obawy o narażenie się na bezkarne ataki, można prowadzić poważną dyskusję oraz polemizować z Ekspertami i Bloggerami o wszystkich sferach życia. OtokoClub umożliwia Wam zapraszanie Ekspertów lub Bloggerów, którzy Waszym zdaniem mogą odpowiedzieć na nurtujące Was pytania, czy rozwiązać wątpliwości z każdego ważnego dla Was tematu.

Poziom i kultura

Chcemy, aby OtokoClub stało się synonimem poważnej i kulturalnej rozmowy, o którą tak dzisiaj trudno. Od Was zależy kształt dyskusji. OtokoClub ma odzwierciedlać Wasze oczekiwania i pobudzać Wasze dążenia. Eksperci i Bloggerzy pomogą Wam zrozumieć i przewidzieć świat.

Zaproś znajomego

Jeśli spodobał Ci się nasz portal, to zaproś swoich znajomych. Jeśli chciałbyś podyskutować z innym Ekspertem, zaproś go do OtokoClub. Jeśli masz uwagi o funkcjonowaniu portalu, [napisz do nas](mailto:napisz@otokoclub.pl).

Nasze motto - *Platon - Rozmawiać i poznawać na tym polega szczęście* [1].

Zapraszamy! Wydawca i Redakcja portalu OtokoClub.pl

Spotkanie prezydentów, starostów, burmistrzów i wójtów w CEN

9 października 2015 roku odbyło się w CEN w Koszalinie spotkanie **Klubu Pracowników Samorządów Terytorialnych Odpowiedzialnych za Oświatę**.

Tematyka spotkania obejmowała:

1. Przegląd zmian w prawie oświatowym w kontekście zadań organu prowadzącego placówki oświatowe;
2. Pełnomocnictwa organu prowadzącego dla dyrektora szkoły;
3. Warunki i tryb przyjmowania do szkół publicznych osób niebędących obywatelami polskimi. (I. Suckiel)

Warsztaty z edukacji prawnej

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej organizuje we współpracy z Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie cykl **bezpłatnych** warsztatów dla nauczycieli zainteresowanych edukacją prawną.

Celem szkolenia jest doskonalenia umiejętności praktycznej analizy i wykorzystania prawa dotyczącego codziennego życia oraz przygotowanie merytoryczne i metodyczne do prowadzenia warsztatów z wybranych obszarów tematycznych dla uczniów.

Temat warsztatów	Zakres	Termin
Projekt edukacyjny a prawo	Na warsztatach uczestnicy poznają przepisy dotyczące np. rozwieszania plakatów, organizacji zbiórek pieniędzy lub loterii na terenie szkoły i poza szkołą.	26 listopada 2015 roku. (czwartek) godz. 15:00 - 17:00
Dostęp do informacji - interes grupy czy prawo?	Uczestnicy poznają akty prawne, w których regulowane są przepisy dotyczące dostępu do informacji oraz ścieżkę dostępu do informacji publicznej. Przeanalizują obszary pracy szkoły związane z informacjami jawnymi i niejawnymi.	1 grudnia 2015 roku (wtorek) godz. 15:00 - 17:00
Zmieniamy prawo zgodnie z prawem	Uczestnicy warsztatów poznają zasady wprowadzania zmian w statucie szkoły oraz zasady włączania całej społeczności szkolnej (uczniów, rodziców) w tworzenia prawa szkolnego.	15 grudnia 2015 roku (wtorek) godz. 15:00 - 17:00

Zapraszamy nauczycieli realizujących projekty edukacyjne, opiekunów samorządów uczniowskich, wychowawców klas, nauczycieli WOS oraz innych nauczycieli zainteresowanych edukacją prawną. Można wziąć udział w jednym, dwóch lub trzech warsztatach. Wszystkie warsztaty odbywają się w Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie. Zajęcia prowadzi Izabela Suckiel. Zapisy przez stronę: <http://zapisy.cen.edu.pl>

Istnieje również możliwość organizacji zajęć na terenie szkoły dla min. 12 osób. (IS)

ERASMUS+Edukacja szkolna – konferencja

22 listopada odbyła się pierwsza wojewódzka konferencja promująca program **ERASMUS+Edukacja szkolna**. Jako organizatorzy jesteśmy bardzo zadowoleni, że wzięło w niej udział tylu dyrektorów i nauczycieli z przedszkoli i wszystkich typów szkół. Mamy nadzieję, że zarówno część informacyjna, jak i przykłady realizowanych projektów oraz prezentacje uczniów spowodują, że coraz więcej placówek z naszego województwa będzie pozyskiwało fundusze na realizację projektów międzynarodowych.



Uczestnicy konferencji (fot. Adam Paczkowski)



Uczestnicy konferencji (fot. Adam Paczkowski)

ERASMUS+Edukacja szkolna – konferencja – cd.



Uczestnicy konferencji (fot. Adam Paczkowski)

Zapraszam do zapoznania się z materiałami i niezwykle interesującymi prezentacjami szkolnych koordynatorów.

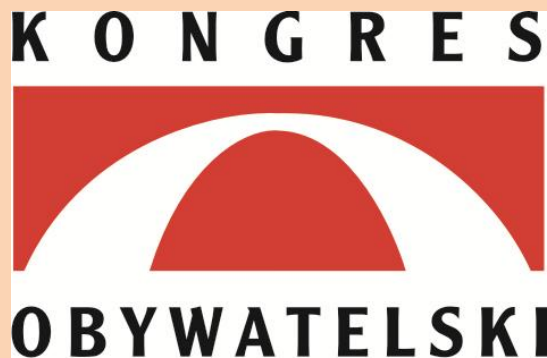
1. **ZS nr 2, Gimnazjum nr 4 w Koszalinie** - Akcja KA2 prezentacja - https://prezi.com/mg-wtiwyfqtz/zespo-szko-nr-2-imstanisawa-lema-gimnazjum-nr-4/?utm_campaign=share&utm_medium=copy
2. **Gimnazjum nr 6 w Koszalinie** - Akcja KA2 prezentacja - prezi.com/v8_sknmysy5q/utm_campaign=share&utm_medium=copy&rc=ex0share
3. **Gimnazjum w Drawsku Pomorskim** - Akcja KA 1 [prezentacja](#) – Comenius 2013-2015 - [prezentacja](#)
4. **VI LO w Koszalinie** - Akcja KA 1 - [prezentacja](#)
5. **SP nr 7 w Koszalinie** - Akcja KA1 - [prezentacja](#) [1]

Anna Walkowiak – CEN w Koszalinie

1. Prezentacje są do wglądu na stronie – www.cen.edu.pl

X Kongres Obywatelski „Polska jutra. Możemy być lepsi”

7 listopada 2015 r. w gmachu głównym Politechniki Warszawskiej odbył się X Kongres Obywatelski. Obchodził swój jubileusz. Już po raz dziesiąty spotykano się w Warszawie, by dyskutować o ważnych dla Polski i Polaków sprawach. Tematem było: **Możemy być lepsi i chcemy być lepsi. Rozmawiano o tym, jak to robić w różnych obszarach życia.**



Wstęp na Kongres był bezpłatny. Wśród gości byli m.in.: **Rafał Sonik**, kierowca rajdowy, zwycięzca rajdu Dakar, przedsiębiorca, **s. Małgorzata Chmielewska**, przełożona Wspólnoty „Chleb Życia”, **Olga Malinkiewicz**, fizyk, **Michał Solowow**, biznesmen, kierowca rajdowy, **Jacek Santorski**, psycholog biznesu, **Tomasz Zaboklicki**, Prezes Zarządu PESA Bydgoszcz SA, **Mateusz Morawiecki**, Prezes Zarządu Banku Zachodniego WBK [1].

Obrady odbyły się w dziesięciu sesjach tematycznych:

1. Na jakich **wartościach** oprzeć rozwój Polski? – *debata okrągłego stołu*
2. Polska **gospodarka** – czas na ekosystemy rozwoju
3. **Edukacja** dla rozwoju. Jakich postaw i kompetencji potrzebujemy i jak je rozwijać?
4. **Cyfrowa szansa** – co zrobić, aby zaawansowane usługi IT stały się polską specjalizacją?
5. **Sport** dla zdrowia, rozwoju osobistego i budowy więzi społecznych
6. Jakiej **przestrzeni publicznej** potrzebujemy?
7. **Polska lokalna** – jak się rozwijać?
8. Czas na **godną pracę** i lepszy rynek pracy
9. **Las** – źródło tożsamości, edukator i kreator więzi
10. Co możemy **zaoferować Europie i światu**? – *debata okrągłego stołu*

Pełen program X Kongresu Obywatelskiego był pokazany na stronie:

<http://www.kongresobywatelski.pl/category/x-kongres-obywatelski/program-x-ko>

Więcej informacji jest na stronie: www.kongresobywatelski.pl/

➔ **Kontakt dla mediów:** Magdalena Iwanowska, tel. 58 524-49-56 tel. kom. 609-316-348
magdalena.iwanowska@ibngr.pl [1]

1. Informacja prasowa – z 30.10.2015.

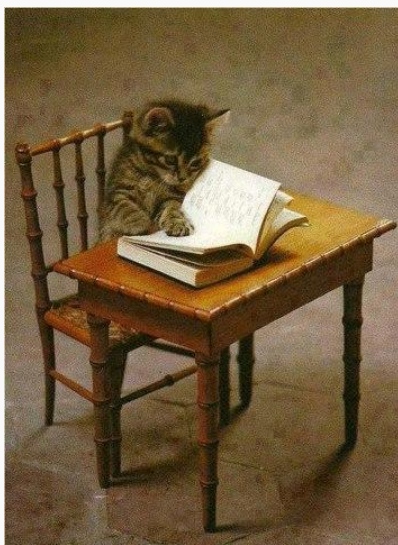
Konkurs dla szkół podstawowych: "Książka - przyjaciel prawdziwy"

Kopalnia Soli „Wieliczka” oraz Wydawnictwo PMDC serdecznie zapraszają szkoły podstawowe do udziału w IV Ogólnopolskim Konkursie Czytelniczym pn. „Książka – przyjaciel prawdziwy”.

Konkurs czytelniczy

Konkurs organizuje Kopalnia Soli „Wieliczka” oraz Wydawnictwo PMDC. Dotyczy uczniów szkół podstawowych całej Polski. Jest to już IV edycja Ogólnopolskiego Konkursu Czytelniczego. W tym roku hasłem jest: „Książka - przyjaciel prawdziwy” [1].

Konkurs jest skierowany jest do uczniów klas I – III szkół podstawowych z całej Polski i ma charakter drużynowy. Szkoły otrzymują dostęp do pomocy i materiałów konkursowych na stronie konkursu www.konkursczytelniczy.pl Książką konkursową jest jeden z trzech tomów „Solilandii” Beaty Kołodziej.



Teraz czytam (fot. www.Resim-Fotograf.pl)

Konkursowe zasady

Klasowe i szkolne eliminacje przeprowadza się zgodnie ze wskazówkami zawartymi w materiałach konkursowych. W etapie szkolnym nauczyciele **czytają dzieciom książkę** na głos, a następnie przeprowadzają eliminacje klasowe i szkolne. Następnie **nagrywają krótki film** ze scenką przygotowaną na podstawie książki konkursowej i wysyłają go do etapu ogólnopolskiego.

Konkursowe filmy walczą o nagrody. W etapie ogólnopolskim każdą szkołę może reprezentować tylko jedna drużyna. Przedmiotem oceny jurorów są nadesłane przez szkoły filmy z nagraniem scenki teatralnej zwycięskiej drużyny. Dodatkowo filmy konkursowe mogą walczyć o "Nagrodę Publiczności" na bajkowym kanale: [YouTube Czytamy Bajki](https://www.youtube.com/channel/UCzYtamyBajki). [1]

Kopalnia Soli „Wieliczka” czeka - nagrody

Konkurs obejmuje 2 kategorie. „Na trzy zwycięskie drużyny z kategorii „Drużyny trzyosobowe” czekają **wycieczki do Kopalni Soli „Wieliczka”** obejmujące zwiedzanie „Odkrywamy Solilandię”, nocleg pod ziemią i 2 posiłki dla całej klasy. Taka sama nagroda jest przewidziana dla zwycięzców w kategorii „Drużyny 3+”. Szkoły Finalistów otrzymają dodatkowo 10 % zniżki na zwiedzanie „Odkrywamy Solilandię” oraz 10 % zniżki na nocleg pod ziemią w Komorze Słowackiego, dla grup minimum 30 osobowych (do wykorzystania w 2016 r.)” [1].

➔ Konkurs jest upowszechniony na stronie: www.konkursczytelniczy.pl. Znajdź nas na Facebooku - [facebook.com/KonkursCzytelniczy](https://www.facebook.com/KonkursCzytelniczy) [2] (JPS)

1. Ania, *Nasz patronat. Konkurs „Książka – przyjaciel prawdziwy”* – www.glos.pl – z 04.11.2015.

2. www.konkursczytelniczy.pl.

Ważny problem szkoły: O szkole bez sklepiku

Sklepiki w szkołach są od dłuższego czasu przedmiotem jałowej dyskusji. Budzą spore emocje i irytacje, a nawet bunt młodych. I bardzo dobrze, bo z buntu rodzi się często nowa jakość. Jest nią także rozumienie nauczycieli, że szkoła nie jest przecież od dokarmiania, ale od uczenia się – organizowania uczniowskiego uczenia się.

Szkoła w różny sposób wspiera rozwój i edukację uczniów, ale nie da się tego robić zakazami i nakazami. Czy w tym wspieraniu jest miejsce na dokarmianie dzieci? Niektórzy mówią, że jest. Terminy „wspieranie”, „wspomaganie”, „tutoring” itp. – to dziś modne i potrzebne działania pomagające rozwiązać jakieś konkretne sprawy i problemy. Takim problemem jest też zdrowe odżywianie się

Sprawy zaś nadwagi i otyłości młodych ludzi są dziś takim poważnym, superważnym i trudnym problemem społecznym, zdrowotnym oraz edukacyjnym i osobistym. Trzeba więc w szkole nie tyle manipulować w zasadach racjonalnego żywienia i sklepikach, ale zapytać: **Jak skutecznie wspierać** dzieci z nadwagą i otyłością w szkole?



Symbol zdrowego żywienia
(fot. www.Wikipedia.pl)

Szkolne wspieranie

Skuteczne wspieranie dzieci i młodzieży z nadwagą oraz otyłością zostały w bardzo interesujący sposób opisane w różnych książkach o **racjonalnym odżywianiu się** i poradnikach o mądrym żywieniu. Warto je pozyskać, przeczytać i wykorzystać w szkolnych działaniach profilaktycznych. Pokazują i uzasadniają konkretne sposoby pracy nad rzeźbieniem swojej sylwetki i kondycji.

Sylwetkę powinien każdy z nas rzeźbić (formować) samodzielnie. I to jest istotne zadanie edukacji i szkoły, aby skutecznie przekonać (zmotywować) młodych, że warto i trzeba mocno **dbać o swój wizerunek** i biologiczną kondycję ciała. Bo w zdrowym ciele zdrowy duch. Szkoły mogą skutecznie pomóc w walce z ww. ważnymi, groźnymi problemami dzieci i młodzieży. Wspomaganie otyłych dzieci jest po prostu zbyt ważne, aby je pozostawić naszej intuicji!

Szkoła powinna uczyć, i często uczy, zasad racjonalnego odżywiania się, ale cóż z tego, skoro w domu odżywiamy się różnie. Ona powinna także wiedzieć, jak skutecznie wspomagać dzieci otyłe i z nadwagą. To ma przecież podstawowe **znaczenie dla ich przyszłości**. Uczniowie zagrożeni otyłością i uczniowie otyli powinni otrzymywać pomoc oraz wsparcie przede wszystkim od rodziców, a nie jedynie od nauczycieli, wychowawców, pielęgniarek szkolnych i nauczycieli wychowania fizycznego.

Ważny problem szkoły: O szkole bez sklepiku – cd.

Szkolne sklepiki

Sklepiki w szkole są niepotrzebne, bo w niewielkim stopniu uczą lub w ogóle nie uczą racjonalnego żywienia. W rozumieniu tego w znacznym stopniu mogą pomóc dyrektorzy szkół i inni pracownicy szkoły – psychologowie czy pedagodzy. Trzeba wspólnie się zastanowić i odpowiedzieć sobie na pytanie: *Jak powstrzymać epidemię otyłości?* [Sawiński 2014].

Szkolne sklepiki i stołówki nie są w stanie ograniczyć plagi nadwagi i otyłości. Warto wiedzieć i pamiętać, że nadwaga i otyłość są zjawiskami rodzinnymi, a więc działania interwencyjne dotyczące ich zapobiegania oraz leczenia powinny być podejmowane we współpracy z rodzicami i **odnosić się do całej rodziny**.

Sam kilka razy w ramach szkolenia o motywowaniu pytałem nauczycieli, czy szkoła powinna dokarmiać dzieci? Prawie połowa pytanych odpowiedziała, że nie! Autorzy różnych książek i poradników o odżywianiu się ludzi, zwykle mają nadzieję, że będą one pomocne i inspirujące dla czytelników w codziennej pracy na rzecz dzieci w domu czy uczniów w szkole, z problemem nadwagi i otyłości. Także mam taką nadzieję.

Smaczne jedzenie

Szkolnym dożywianiem i sklepikami zajęła się **niedawno** Małgorzata Kowalczuk [2015] na portalu Edunews.pl., w artykule o bardzo wymownym tytule: *Niby zdrowsze jedzenie, ale...* Bardzo trafnie ujęte – zdrowe żywienie, ale na niby. Cała ta akcja ze sklepikami, rygorami, zakazami – to dobry przykład ministerialnej bylejakości. A przecież *Czas skończyć z bylejakością* [Budyńska 2015]. Popieram!

Sami wiele razy się przecież przekonujemy na własnej skórze, że zakazami się dziś niewiele osiągnie, bo aż kusi, aby je obejść. Warto raczej podjąć problemy **niskiego poziomu kształcenia** w polskich szkołach, nie zaś zakazem spożywania pączków, drożdżówek czy też innego białego pieczywa. Uznanie tego za niegodziwość jest przykładem głupoty. No właśnie: niektórzy chcą leczyć „na niby”.

Sam nie unikam ani cukru, ani białego pieczywa. Jak można beztrzesko mówić, że szare, szorstkie, kwaśne i niesmaczne pieczywo jest zdrowe, skoro mnie boli po nim żołądek? Czy tylko mnie? Trudno jest mi zasnąć, jeśli nie podjem przed snem pączka, drożdżówkę lub pół czekolady. Wagę mam taką samą od czasu liceum. Czy to tylko dobre geny i szybki metabolizm?

Sklepiki w szkołach padają

Szkolnymi sklepikami zajął się także niedawno Krzysztof Sobczak [2015] w artykule *Szkolne sklepiki padają z winy zdrowej żywności* [www.oswiata.abc.com.pl/dyrektor_szkoly]. Ubolewa, że one padają i spora liczba ludzi traci w ten sposób pracę. Także ubolewam nad tym, że ludzie tracą pracę, ale uważam, że szkoła **nie jest miejscem handlowania**, dokarmiania głodnych i objadania się.

Szkoła nie powinna tracić energii, czas i potencjał na sprawy, które do niej nie należą. Zadaniem szkoły jak ww. jest **organizowanie uczenia się uczniów** – przyjaznego i skutecznego. Prowadziłem wiele razy lekcje biologii zaraz po obiedzie. Trudno dzieci zmobilizować wówczas do myślenia, rozumienia, uczenia się i wysiłku, gdy żołądki mają pełne, a krew z mózgu odbiega do żołądka i jelit. Szkoła jest (powinna być) świątynią uczenia się.

Ważny problem szkoły: O szkole bez sklepiku – cd.

Straszenie dzieci białym pieczywem czy innymi niby niezdrowymi produktami nie przyniesie oczekiwanych skutków. Media różnej maści już w sierpniu straszyły, że już od nowego roku szkolnego w szkolnych stołówkach i sklepikach będzie zdrowsze jedzenie, bez nadmiaru cukru, tłuszczu i soli. A do tego w szkołach zagości nieograniczony dostęp do wody pitnej. Po raz kolejny widzimy, że zakazami i nakazami próbujemy coś uregulować. Czy to wystarczy, żebyśmy zaczęli bardziej dbać o prawidłowe odżywianie nasze i dzieci? [Kowalczuk 2015].



Owoce (fot. www.interia.pl)

Skuteczna profilaktyka

Skuteczna profilaktyka – to oczywiście takie działania skierowane na ludzkie zdrowie, które przynoszą oczekiwany skutek. A zakazy, których liczba rośnie i rozszerza się ostatnio prawie na wszystkie dziedziny naszego życia. W tym zakresie trzeba nam **głębiej zrozumieć**:

- Jakie są teoretyczne podstawy nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży?
- Jakie są genetyczne uwarunkowania otyłości prostej?
- Jak obejść uwarunkowania środowiskowe i behawioralne?
- Jakimi sposobami poprawić postrzeganie dziecka z nadwagą i otyłością przez społeczność szkolną?
- Jaka jest rola nauczycieli we wspieraniu dzieci z nadwagą i otyłością?
- Jak lepiej uświadomić rolę rodziców we wspieraniu dziecka z nadwagą i otyłością?
- Jakie działania nauczyciela wychowania fizycznego i innych motywują uczniów do aktywności ruchowej?

Sposoby pracy profilaktycznej w ramach walki z nadwagą i otyłością młodych ludzi są ładnie i klarownie przedstawione np. w poradniku Anny Oblacińskiej [2013] pt. *Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej*, który warto przeczytać i wykorzystać w szkole, bo pokazuje przykłady dobrej praktyki. Zawiera także odpowiedzi na ww. żywieniowe problemy dzieci i młodzieży. (cdn.)

Stąd warto przeczytać także!

1. BUDYŃSKA A. (oprac.), *Czas skończyć z bylejakością – rozmowa*. Wkładka - Edukacja. „Newsweek Polska” 2015 nr 21, s. 10-12.
2. OBLACIŃSKA A. (red.), *Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej*. Warszawa: Wydaw. ORE, 2013.
3. KOWALCZUK, *Niby zdrowsze jedzenie, ale...* Edunews.pl – z 17.09.2015
4. SAWIŃSKI J. P., *Mądre żywienie, zdrowe pokolenie*. „Biologia w Szkole” 2014 nr 1, s. 37-38.
5. SAWIŃSKI J. P., *Jak powstrzymać epidemię otyłości?* „Nauczycielska Edukacja” 2014 nr 5/87, s. 25-27.
6. SOBCZAK K. *Szkolne sklepiki padają z winy zdrowej żywności* – www.oswiata.abc.com.pl/dyrektor_szkoly - z 06.10.2015.
7. www.bc.ore.edu.pl/wspieranie.

Julian Piotr Sawiński – Koszalin

Ciekawa książka - poradnik:

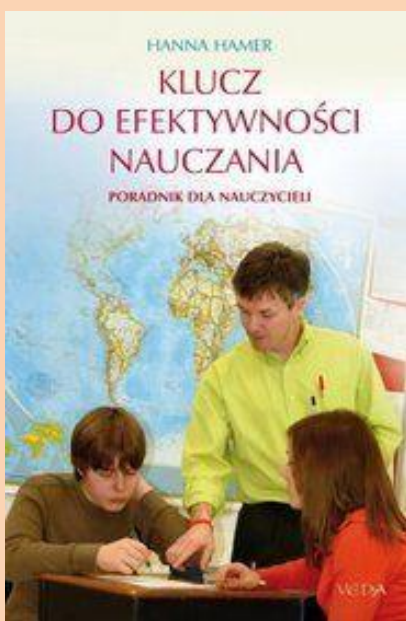
Hanna HAMER, *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli*. Warszawa: Wydaw. Veda, 2010

Klucz (sekret, tajemnica) do podniesienia skuteczności (efektywności) szkolnego uczenia się i nauczania leży w kompetencjach nauczyciela oraz uczniów. Tak twierdzi dr Hanna Hamer, autorka poradnika, który może pomóc w pracy nad podniesieniem skuteczności szkoły.

Książka o kompetencjach

Książka – poradnik dr Hanny Hamer [2] jest kierowana do nauczycieli dydaktyków i wychowawców pracujących z młodzieżą gimnazjalną i licealną, którzy chcą uczyć efektywniej. W części I pokazuje, jak **doskonalić siebie jako nauczyciela** i co zrobić, aby działania dydaktyczne przebiegały sprawnie? Omawia dwa modele nauczania, zdecydowanie opowiadając się za tym, którego celem jest nie tyle wpajanie uczniom wiedzy, co umożliwienie im podwyższenia poziomu kompetencji.

Kompetencje nauczycieli wywierają decydujący wpływ na poziom aktywności i zaangażowanie się uczniów podczas uczenia się w szkole. W tym temacie można przypomnieć apel Anny Budyńskiej [1] pt. *Czas skończyć z bylejąkością – rozmowa*. Wywiad ten opisuje kiepski stan polskiej nauki. Jest upowszechniony w tygodniku „Newsweek Polska” we wkładce - Edukacja.



Klucz do efektywności nauczania – okładka (fot. www.empik.com.pl)

Kompetentny nauczyciel

Książka – poradnik pt. *Klucz do efektywności nauczania* (...) – jak sam tytuł informuje, dotyczy działań skierowanych na uzyskanie odpowiedniej efektywności nauczania. „Podkreśla, że jednym z kluczy do efektywnego nauczania **jest nauczyciel - kompetentny** pod względem specjalistycznym, dydaktycznym i psychologicznym. Podpowiada, jak pedagodzy mogą podnosić poziom własnej motywacji i kompetencji [2,6].

Kluczem drugim do efektywnego nauczania – zdaniem autorki - jest uczeń [2,6]. Trzeba go w odpowiedni, ciekawy sposób zaktywizować. Właśnie o różnorodnych sposobach motywowania i aktywizowania uczniów do uczenia się jest inny poradnik dydaktyczny dla nauczycieli pt. *Sposoby aktywizowania uczniów w szkole XXI wieku* [3]. Prezentuje sposoby aktywizowania uczniów, a także pytania, refleksje, zadania do samodzielnej pracy czytelnika oraz dobre rady dla nauczycieli – nie tylko młodych.

Ciekawa książka - poradnik:

Hanna HAMER, *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli.* – cd.

Kluczowe części poradnika

Książka składa się z 2 głównych części. Pierwsza pyta: ***Co możesz zrobić ze sobą, żeby stać się bardziej efektywnym nauczycielem?*** Podejmuje m.in.: Cele edukacji szkolnej; Dwa modele nauczania; Kto jest w centrum procesu nauczania? Co to jest efektywne nauczanie? Motywacja nauczyciela do pracy; Kompetencje nauczyciela; Pozytywne nastawienie do ludzi – i inne.

Kolejna, tj. druga część, pyta: ***W jaki sposób efektywnie pracować z uczniami?*** Podejmuje różnorodne tematy skupione w 12 rozdziałach:

1. Klimat zaufania i poczucie bezpieczeństwa; 2. Autoprezentacja
3. Struktura grupy; 4. Zwiększanie koncentracji uwagi
5. Stosunki nauczyciela z klasą; 6. Skuteczne komunikowanie się
7. Myślenie twórcze; 8. Rozwiązywanie konfliktów i negocjowanie
9. Współpraca; 10. Szanse sukcesu;
11. Relaks i stres; 12. Planowanie własnej pracy

Klucz do szkoły

Klucza do obecnej szkoły poszukuje także red. Anna Wilk [5] w ciekawym artykule pt. ***Klucz do szkoły.*** Jest elementem toczącej się teraz dyskusji o potrzebie zmian w edukacji. Jego krótki opis zawartości z autorskimi refleksjami można znaleźć w artykule pt. ***O szukaniu klucza do szkoły*** [4]. Jest prezentowany na internetowym portalu czasopisma "Edukacja - Internet - Dialog" – www.eid.edu.pl.

Kolejnym problemem podnoszonym w wielu publikacjach o edukacji jest zamach na autonomię nauczycieli. A. Wilk [5] podkreśla, że: „Po zmianie ustroju zaczęło się od społecznej zgody, że trzeba szkołę wyzwolić z autorytaryzmu i pancerza ideologicznego, przywrócić godność i **twórczą wolność nauczycielom**, uwolnić dzieci i młodzież z lęku, nudy kanonicznych lektur, sztampy lekcji i akademii” [5]. Problemy te warto rozważyć!

Książka dla nauczycieli

Książek dydaktycznych dla nauczycieli jest wiele. Poradnik dr H. Hamer [2] w II części zawiera prawie **120 ćwiczeń psychologicznych**, które nauczyciel może przeprowadzić z uczniami w celu rozwoju ich umiejętności osobistych i społecznych oraz przekształcenia grupy w zgrany zespół. W ten sposób pomoże młodzieży w uczeniu się. Sprawí, że będą oni bardziej zmotywowani i skoncentrowani, uwierzą w siebie, będą się skuteczniej komunikować, staną się bardziej twórczy.

Kluczową sprawą edukacji jest teraz zwiększenie skuteczności uczenia się uczniów. Zdaniem autorki książka – poradnik pt. ***Klucz do efektywności nauczania*** (...) jest dla nauczycieli, którzy chcą być skuteczni i uczyć z pasją [2,6]. Warto wykorzystać! (JPS).

1. BUDYŃSKA A. (oprac.), *Czas skończyć z bylejąkością – rozmowa.* „Newsweek Polska” 2015 nr 21, s. 10-12.

2. HAMER H. *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli.* Warszawa: Wydaw. Veda, (wyd. I 1994) 2010.

3. SAWIŃSKI J. P., *Sposoby aktywizowania uczniów w szkole XXI wieku. Pytania, refleksje, dobre rady. Poradnik dla nauczycieli.* Warszawa: Wydaw. Difin 2014.

4. SAWIŃSKI J. P., *O szukaniu klucza do szkoły.* "Edukacja - Internet - Dialog" – www.eid.edu.pl - z 08.09.2015.

5. WILK E., *Klucz do szkoły. Czy i jak reformować polski system edukacji?* – www.polityka.pl – z 01.09.2015

6. www.empik.com.pl/klucz

Ciekawy artykuł: Ewa DUNIN-WILCZYŃSKA, *Czytelnictwo wśród uczniów.*

Artykuł prezentuje 2 modele kreacji opisu i oceny czytelnictwa dzieci i młodzieży. Autorka uważa, że pojawienie się konkurencji dla słowa drukowanego, ze strony audiowizualnych środków przekazu sprawiło, że tym bardziej musimy **dbać o edukację czytelniczą** dzieci. Wdrażanie do czytelnictwa i kształtowanie nawyku obcowania z książką oraz czasopiśmem powinien rozpoczynać się od najmłodszych lat.

„W opanowaniu odbioru pisanego słowa, który jest najtrudniejszym przekazem i doborze lektur, powinni pomóc dziecku rodzice, nauczyciele i bibliotekarze (...)” [1]. Artykuł warto przeczytać! (JPS)



Co czytać? Po co czytać? (fot. www.facebook.pl)

1. DUNIN-WILCZYŃSKA E., *Czytelnictwo wśród uczniów*. „Nowa Szkoła” 2015 nr 7, s. 22-25.

Ciekawa książka: Peter GRAY, *Wolne dzieci.*

Jak zabawa sprawia, że dzieci są szczęśliwsze, bardziej pewne siebie i lepiej się uczą?

Warszawa: Wydaw. MiND 2015

Wolność, wolność... - sto barw, tysiące zapachów, miliony słów... „Nie trzeba zmuszać dzieci do nauki. Same są w stanie zdecydować, czy i czego się uczyć, a nawet jakich nauczycieli wybrać – twierdzi renomowany amerykański psycholog prof. Peter Gray w książce „**Wolne dzieci**” [2015]. Warto przeczytać! Prof. **Peter Gray** (ur. 1946) jest amerykańskim psychologiem badającym procesy uczenia się u dzieci, profesorem Boston College. Jego zainteresowania obejmują także psychologię ewolucyjną, biologię behawioralną i antropologię. Jest znanym krytykiem tradycyjnego modelu edukacji zbudowanego na przymusie, konkurowaniu, ocenach i testach.



„Wolne dzieci” – okładka (fot. www.empik.com/wolne)

Wystawa malarstwa Ewy Kamińskiej-Mikołajczyk

16 listopada 2015 r. odbył się wernisaż wystawy malarstwa Artystki plastyk ze Związku Plastyków Artystów RP z Oddziału Koszalińskiego Ewy Kamińskiej - Mikołajczyk z Drawskiego Pomorskiego. Odbył się w Koszalinie w Galerii "N", Klubu Nauczyciela przy ul. Ruszczyca 14 [1].

1. <http://zparp-koszalin.blogspot.com/> - www.ewka-mi.art.pl



Obraz Krystyny Wojtas – nauczycielki plastyki z Koszalina (fot. www.facebook.com.pl)

Nabytki BP CEN - 2015: Dydaktyka. Pedagogika. Wychowanie. Organizacja szkolnictwa

1. Bąbel, Przemysław

12 [Dwanaście] zasad skutecznej edukacji, czyli: Jak uczyć, żeby nauczyć / Przemysław Bąbel, Marzena Wiśniak. - Sopot : Gdańskie Wydaw. Psycholog., 2015. - 219 s. : il. ; 21 cm - Uczenie się - metody - poradnik; Nauczanie - efektywność - poradnik; Nauczanie - metody - poradnik *Sygn. 240702, czyt.240701*

2. Dąbrowska, Liliana

Doskonalenie zawodowe nauczycieli / Liliana Dąbrowska ; Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego. - Wwa ; Kielce : Wydaw. Pedag. ZNP, 2015. - 37 s. ; 21 cm Nauczyciele - szkolenie - Polska - 21 w.; Nauczyciele - doskonalenie zawodowe - Polska - 21 w.; Oświata - prawo - Polska - stan na 2015 r. *Sygn. czyt.240680*

3. Edukacja

Edukacja kulturalna jako projekt publiczny? / [red. Marta Kosińska, Karolina Sikorska, Agata Skórzyńska]. - Poznań : Galeria Miejska "Arsenał", 2012. - 375, [3] s. : il. ; 21 cm Praca kulturalno-oświatowa; Wiedza o kulturze; Wychowanie estetyczne *Sygn. czyt.238342*

4. Edukacyjny

Edukacyjny i terapeutyczny aspekt sztuki / pod red. Anny Marty Żukowskiej. - Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. - 198 s. : il. (w tym kolor.) ; 24 cm Arteterapia; Wychowanie estetyczne - metody - *Sygn. 238354, czyt.238353*

5. Fabryki

Fabryki dyplomów czy universitas? : o "nadwiślańskiej" wersji przemian w edukacji akademickiej / red. nauk. Maria Czerepaniak-Walczak ; [aut. Maria Czerepaniak-Walczak et al.]. - Kraków : "Impuls", 2013. - 362 s. : il. ; 21 cm Szkolnictwo wyższe - organizacja - Polska - 21 w.; Studenci - Polska - 21 w.; Nauczanie - szkoły wyższe - efektywność - Polska - 21 w. *Sygn. czyt.238344*

6. Gajdzica, Anna

Portret zbiorowy nauczycieli aktywnych : między zaangażowaniem a oporem wobec zmian / Anna Gajdzica. - Cieszyn : Uniwersytet Śląski ; Toruń : Adam Marszałek, cop. 2013. - 382 s. : il. ; 23 cm Innowacje - szkolnictwo; Postawy - Polska - 21 w.; Stosunki interpersonalne - szkolnictwo - Polska - 21 w.; Opór (postawa); Nauczyciele - socjologia - Polska - 21 w. *Sygn. czyt.238398*

7. Grabowska, Barbara (pedagogika)

Poczucie tożsamości młodzieży uczącej się w szkołach z polskim językiem nauczania na Białorusi, Ukrainie i w Republice Czeskiej : studium porównawcze / Barbara Grabowska. - Katowice : Wyd. Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego ; Toruń : Adam Marszałek, 2013. - 519 s. : il. ; 23 cm Pluralizm społeczny; Regiony przygraniczne - socjologia; Polacy za granicą - szkolnictwo i oświata - Ukraina - 21 w.; Świadomość narodowa - Polska - 21 w.; Polacy za granicą - szkolnictwo i oświata - Białoruś - 21 w.; Polacy za granicą - szkolnictwo i oświata - Czechy - 21 w.; Uczniowie - socjologia Białoruś - 21 w.; Uczniowie - socjologia - Ukraina - 21 w.; Uczniowie - socjologia - Czechy - 21 w. *Sygn. czyt.238394*

8. Grzybowski, Romuald

Polityczne priorytety i elementy codzienności socjalistycznej szkoły : wybór studiów poświęconych dziedzictwu edukacyjnemu PRL-u / Romuald Grzybowski. - Toruń : Adam Marszałek, [2013]. - 332 s. ; 23 cm Wychowanie socjalistyczne - Polska - 1944-1989 r.; Szkolnictwo - Polska - 1944-1989 r.; Oświata - polityka - Polska - 1944-1956 r.; Nauczyciele - szkolenie - Polska - 1944-1989 r.; Rodzice - a szkolnictwo - Polska - 1944-1989 r. *Sygn. czyt.238395*

9. Huk, Tomasz

Pedagogika medialna : aspekty społeczne, kulturowe i edukacyjne / Tomasz Huk. - Kraków : "Impuls" ; Katowice : Uniwersytet Śląski, 2014. - 384 s. : il. ; 25 cm Uzależnienie od komputera; Pedagogika medialna; Środki masowego przekazu - a dziecko; Niepowodzenia szkolne - socjologia - Polska - 21 w.; Uczniowie szkół podstawowych - a cyberprzemoc; Internet - a uczniowie szkół podstawowych; Internet - a wychowankowie domów dziecka; Nauczyciele szkół podstawowych - praca - Polska - 21 w. *Sygn. 240630, 240631, czyt.240629*

Nabytki BP CEN - 2015: Dydaktyka. Pedagogika. Wychowanie. Organizacja (...) – cd.

10. Majewska-Opiełka, Iwona (1954-)

Logodydaktyka : droga rozwoju / Iwona Majewska-Opiełka. - Sopot : Gdańskie Wydaw. Psycholog., 2014. - 451 s. : il. ; 24 cm - Nauczanie - metody - poradnik; Samorealizacja - poradnik; Sukces - psychologia - poradnik; Mentoring - poradnik; Osobowość - rozwój - metody - poradnik; Kultura organizacyjna – poradnik
Sygn. czyt.238381

11. Majewska-Opiełka, Iwona

Logodydaktyka w edukacji : o wychowaniu mądrego i szczęśliwego człowieka / Iwona Majewska-Opiełka. - Sopot : Gdańskie Wydaw. Psycholog., 2015. - 343 s. : il. ; 21 cm Godzina wychowawcza - scenariusze zajęć; Nauczanie - metody - poradnik; Sukces - psychologia - poradnik; Mentoring - poradnik; Wychowanie - metody - poradnik; Kultura organizacyjna – szkolnictwo - poradnik; Współdziałanie - szkolnictwo - metody - poradnik; Osobowość - rozwój - metody – poradnik
Sygn. 240606, 240607, czyt.240605

12. Mazgaj, Rafał

Platforma moodle dla każdego nauczyciela : praktyczny przewodnik z platformą demo / Rafał Mazgaj, Rafał Oparowski, Krzysztof Nadolski ; pod red. Rafała Bury, Marka Smyczka oraz Marcina Kaim. - Piekary Śląskie : "Itstart", 2014. - 173 s. : il. ; 24 cm Internet - stosowanie - nauczanie - podręcznik; Moodle - podręcznik; Nauczanie na odległość – oprogramowanie – podręcznik
Sygn. 240634, 240635, 240636

13. Metodologia

Metodologia badań logopedycznych z perspektywy teorii i praktyki / red. nauk. Stanisław Milewski, Katarzyna Kaczorowska-Bray ; [aut. tomu Agnieszka Banaszkiewicz et al.]. - Gdańsk : "Harmonia Universalis", 2015. - 450 s. : il. ; 25 cm Afazja; Intonacja polska; Krtań - badanie; Dziecko z zespołem Aspergera; Mowa - zaburzenia – diagnostyka - podręcznik akademicki; Głos - zaburzenia - leczenie; Logopedia - metodologia – podręcznik akademicki
Sygn. 240615, 240616, czyt.240614

14. Moss, Connie M.

Cele uczenia się : jak pomóc uczniom zrozumieć każdą lekcję / Connie M. Moss, Susan M. Brookhart ; przekł. Weronika Gasperczyk. - Wwa : Centr. Edukac. Obywatelskiej, 2014. - 222, [2] s. : il. kolor. ; 24 cm Nauczanie - metody - poradnik; Motywacja uczenia się - poradnik; Ocenianie kształtujące – poradnik
Sygn. 240796, 240797, czyt.240795

15. Nawój-Połoczańska, Joanna

Ku czemu doradzać? : o projektach biegu życia uczniów szkół ponadgimnazjalnych / Joanna Nawój-Połoczańska. - Toruń : "Mado", 2014. - 206 s. : il. ; 23 cm Aspiracje - socjologia - Polska – 21 w.; Poradnictwo zawodowe - Polska - 21 w.; Doradcy zawodowi - praca - Polska - 21 w.; Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych - socjologia - Polska - 21 w.; Pomorze Zachodnie - szkolnictwo i oświata - socjologia - 21 w.
Sygn. 240604, czyt.240603

16. Pawlik, Kazimierz

Dyplom z internetu : jak korzystać z internetu pisząc prace dyplomowe? / Kazimierz Pawlik, Radosław Zenderowski. - Wyd. 2. - Wwa : "CeDeWu", 2013. - 180 s. : il. ; 24 cm Plagiat; Prace dyplomowe - metody - poradnik; Internet - stosowanie – poradnik
Sygn. 238350, czyt.238349

17. Pedagogika

Pedagogika społeczna wobec zagrożeń człowieka i idei sprawiedliwości społecznej : V Zjazd Pedagogów Społecznych. T. 2 / red. nauk. Wioleta Danilewicz, Wiesław Theiss ; Zespół Pedagogiki Społecznej Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk ; [aut. Jolanta Biała et al.]. - Wwa : Wydaw. Akad. "Żak" Jacek Śnieciński, cop. 2014. - 590, [1] s. : il. ; 24 cm Pedagogika społeczna - materiały konferencyjne; Środowisko wychowawcze - materiały konferencyjne; Trudne sytuacje życiowe - materiały konferencyjne; Rodzina - polityka społeczna - Polska - 21 w. – materiały konferencyjne; Rodzina - socjologia - Polska - 21 w. - materiały konferencyjne
Sygn. 240633/T.2, czyt.240632/T.2

Nabytki BP CEN - 2015: Dydaktyka. Pedagogika. Wychowanie. Organizacja (...) – cd.

18. Pedagogika

Pedagogika społeczna wobec zmian przestrzeni życia społecznego / red. nauk. Wioleta Danilewicz, Mirosław Sobecki, Tomasz Sosnowski ; [aut. Tomasz Bajkowski et al.]. - Wwa : Wydaw. Akad. "Żak" Jacek Śnieciński, cop. 2013. - 305, [1] s. : il. ; 24 cm Pedagogika społeczna; Rodzina - a jakość życia; Zmiana społeczna - 21 w.; Jakość życia – socjologia - 21 w. *Sygn. 240638, czyt.240637*

19. Petty, Geoff

Nowoczesne nauczanie : praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców / Geoff Petty ; przekł. Jolanta Bartosik. - Wyd. 1 w jęz. pol. - Sopot : Gdańskie Wydaw. Psycholog., 2015. - 541 s. : il. ; 24 cm Nauczanie - metody - poradnik; Uczenie się - poradnik; Nauczanie - metody aktywizujące - poradnik; Ocenę szkolną – poradnik *Sygn. 240785, 240786*

20. Pitler, Howard (1952-)

Efektywne wykorzystanie nowych technologii na lekcjach / Howard Pitler, Elizabeth R. Hubbell, Matt Kuhn ; przeł. Patrycja Szmyd. - Wwa : Centr. Edukac. Obywatelskiej, 2015. - 253, [1] s. : il. kolor. ; 24 cm Nauczanie - metody - poradnik; Internet - stosowanie - nauczanie - poradnik; Multimedia – stosowanie - nauczanie - poradnik; Komputery - stosowanie - nauczanie – poradnik *Sygn. 240794, czyt.240793*

21. Praca

Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. T. 2 / pod red. nauk. Anny Guzy oraz Bernadety Niesporek-Szamburskiej. - Kielce : Wydaw. Pedag. ZNP, cop. 2013. - 211 s. : il. ; 24 cm Kształcenie integracyjne; Dziecko niewidome - nauczanie; Dziecko niepełnosprawne - nauczanie; Dziecko głuche - nauczanie; Dziecko trudne - nauczanie; Dziecko z ADHD - nauczanie; Dziecko zdolne - nauczanie; Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych – nauczanie *Sygn. 240658/T.2, 240659/T.2, czyt.240657/T.2*

22. Rudowski, Tomasz

Edukacja i terapia przez sztukę : arteterapia w świetle teorii doznań transakcyjnych / Tomasz Rudowski. - Wwa : "Eneteia", 2013. - 181, [1] s., [8] k. tabl. : il. (gł. kolor.) ; 24 cm Arteterapia; Sztuka - nauczanie; Niedostosowanie społeczne – zwalczanie *Sygn. 238352, czyt.238351*

23. Sieci

Sieci współpracy i samokształcenia : teoria i praktyka / red. nauk. Danuta Elsner ; [aut. Edyta Brudnik et al. ; tł. z jęz. ang. Danuta Elsner]. - Wyd. popr., stan prawny na 30 czerwca 2013 r. - Wwa : Wolters Kluwer Polska, 2013. - 243 s. : il. ; 21 cm Samokształcenie - metody; Współdziałanie - szkolnictwo - Europa; Nauczyciele - doskonalenie zawodowe - Polska; Nauczyciele – doskonalenie zawodowe - Europa; Współdziałanie - szkolnictwo – Polska *Sygn. 240804, czyt.240803*

24. Sieci

Sieci współpracy i samokształcenia : teoria i praktyka / red. nauk. Danuta Elsner ; [aut. Edyta Brudnik et al. ; tł. z jęz. ang. Danuta Elsner]. - Stan prawny na 30 czerwca 2013 r. - Wwa : Wolters Kluwer Polska, 2013. - 243 s. : il. ; 21 cm Samokształcenie - metody; Współdziałanie - szkolnictwo - Europa; Nauczyciele - doskonalenie zawodowe - Polska; Nauczyciele - doskonalenie zawodowe - Europa; Współdziałanie - szkolnictwo – Polska *Sygn. 238850, 238851*

25. Sterna, Danuta

Uczę (się) w szkole / Danuta Sterna. - Wwa : Centr. Edukac. Obywatelskiej, 2014. - 155, [1] s. : il. kolor. ; 24 cm Nauczanie - metody; Ocenianie kształtujące *Sygn. 240790, 240791, czyt.240789*

26. Suszał, Michał

Moodle : docen e-learning z platformą Moodle! / Michał Suszał. - Gliwice : "Helion", cop. 2013. - 160 s. : il. ; 21 cm Internet - stosowanie - nauczanie - podręcznik; Moodle - podręcznik; Nauczanie na odległość – oprogramowanie – podręcznik *Sygn. 240623, 240624, 240625*

27. Szempruch, Jolanta

Pedeutologia : studium teoretyczno-pragmatyczne / Jolanta Szempruch. - Kraków : "Impuls", 2013. - 383 s. : il. kolor. ; 21 cm Nauczyciele; Pedeutologia; Nauczyciele - etyka; Nauczyciele – doskonalenie zawodowe; Nauczyciele – kompetencje *Sygn. 238764, czyt.238763*

Nabytki BP CEN - 2015: Dydaktyka. Pedagogika. Wychowanie. Organizacja (...) – cd.

28. Szkoła

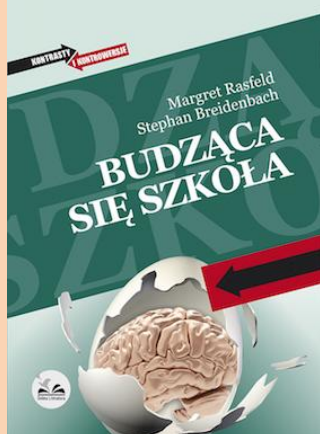
Szkoła w perspektywie globalizacji i zagrożeń / red. nauk. Barbara Dobrowolska. - Toruń : Adam Marszałek, cop. 2013. - 187 s. : il. ; 23 cm Globalizacja - a oświata; Szkolnictwo - socjologia - Polska - 21 w.; Nauczyciele - doskonalenie zawodowe - Polska - 21 w.; Młodzież - socjologia - Polska - 21 w.; Uczniowie gimnazjów - socjologia - badanie - Polska - 21 w.; Czas wolny od pracy ucznia - socjologia - Polska - 21 w.; Internet - a młodzież - Polska - 21 w.; Wykluczenie społeczne - zapobieganie - Polska - 21 w.; Pedagodzy szkolni - praca - Polska - 21 w. *Sygn. czyt.238593*

29. Śliwerski, Bogusław (1954-)

Diagnoza społeczeństwa publicznego szkolnictwa III RP w gorsecie centralizmu / Bogusław Śliwerski. - Kraków : "Impuls", 2013. - 348 s. : il. ; 25 cm Oświata - reforma - Polska - od 1989 r.; Szkolnictwo - Polska - od 1989 r.; Oświata - polityka - Polska - od 1989 r.; Rada szkoły - prawo - Polska; Demokracja - szkolnictwo - Polska; Rada rodziców - prawo - Polska; Samorząd szkolny - prawo - Polska; Rada pedagogiczna - prawo - Polska *Sygn. czyt.238332*

30. Tutoring

Tutoring : teoria, praktyka, studia przypadków / red. nauk. Piotr Czekierda, Bartosz Fingas, Marcin Szala ; [aut. Piotr Czekierda et al.]. - Wwa : Wolters Kluwer, 2015. - 335 s. : il. ; 24 cm Mentoring; Nauczanie - metody; Mentoring - a szkolnictwo *Sygn. 240744, 240745, czyt.240743*



„Budząca się szkoła” (fot. www.empik.com/ksiazki)

31. Ucząca

Ucząca się szkoła : od rozwoju jednostek do rozwoju wspólnoty / pod red. Grzegorza Mazurkiewicza ; [aut. Douglas Bell et al.]. - Kraków : Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego ; Wwa : Ośr. Rozwoju Edukacji, 2015. - 294, [1] s. : il. ; 24 cm Nauczanie - efektywność; Nadzór pedagogiczny; Nauczanie - metody; Szkolnictwo - zarządzanie; Zarządzanie jakością - oświata; Organizacja ucząca się - a szkolnictwo; Przywództwo - szkolnictwo; Mentoring - a szkolnictwo *Sygn. 240788, czyt.240787*

32. Zubrzycka-Maciąg, Teresa

Psychospołeczne uwarunkowania stresu nauczycielek szkół podstawowych i gimnazjów / Teresa Zubrzycka-Maciąg. - Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej, 2013. - 330 s. ; 24 cm Nauczyciele - psychologia; Kobieta - psychologia; Stres zawodowy - Polska - 21 w.; Poczucie koherencji - socjologia - Polska - 21 w.; Nauczyciele gimnazjów - socjologia - Polska - 21 w.; Nauczyciele szkół podstawowych - socjologia - Polska - 21 w.; Lubelskie, województwo (od 1999) - szkolnictwo i oświata - 21 w. *Sygn. 238404, czyt.238403*

33. Żylińska, Marzena

Neurodydaktyka : nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi / Marzena Żylińska. - Toruń : Wydaw. Nauk. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2013. - 316, [1] s. : il. ; 23 cm Mózg - fizjologia; Neuropsychologia; Nauczanie - metody; Uczenie się - metody *Sygn. 240627, 240628, czyt.240626*

**OFERTA DLA NAUCZYCIELI
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

- Jak uczyć uczniów dokonywania samooceny?

- konkurs na rok szkolny 2015/2016

→ Samoocena jest pierwszym i najważniejszym krokiem do zmiany metod i technik uczenia się oraz zmiany sposobów nauczania. [N. Branden 1998²]



Mam się sam ocenić? Czy potrafię? (fot. www.edunews.pl)

Co i jak trzeba zrobić, aby sprawnie nauczyć uczniów dokonywania samooceny siebie samego oraz swoich postępów w nauce? A ponadto:

1. Dlaczego ważne jest dokonywanie samooceny przez uczniów?
2. Jak pomóc uczniom zrozumieć sens i potrzebę dokonywania samooceny?
3. Jak inspirować i aktywizować uczniów do uczenia się? [³]

--> Cele konkursu

1. Zaprezentowanie własnych pomysłów i rozwiązań nauczycieli.
2. Pogłębienie rozumienia potrzeby dokonywania samooceny.
3. Inspirowanie do stosowania w praktyce skutecznych sposobów aktywizowania uczniów.

Adresaci - nauczyciele różnych szkół i placówek oświatowych województwa zachodniopomorskiego.

Termin - Prace pisemne można nadsyłać **do końca marca 2016** roku do CEN, ul. Ruszczyca 16, 75-654 Koszalin, lub na e-pocztę redakcji „Nauczycielskiej Edukacji” – jps51@tlen.pl.

Nagrody – Najciekawsze prace lub ich wybrane, ciekawe fragmenty zostaną opublikowane w „Nauczycielskiej Edukacji” lub wydane drukiem w całości w „Wydawnictwie CEN” w postaci broszury. Przewiduje się nagrody książkowe i albumowe. (JPS)

² BRANDEN N., *6 filarów poczucia własnej wartości*. Warszawa: Wydaw. RAWI 1998.

³ SZPITALAK M., POLCZYK R., *Samoocena. Geneza, struktura, funkcje i metody pomiaru*. Kraków: Wydaw. UJ, 2015.